

ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

**ՆՏ ՆԱԽԱԳԱՏԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ ԲԱՖՖԻ Կ. ՌԻԶԱՐԴԻ ՆՈՎՆԱՆՆԻՍՅԱԿԻ ԵՎ
ԱՆԴՐԻԱՍ ԴՈՒԿԱՍՅԱԿԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱ-
ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՆԱԶՆԱԺՈՂՈՎԻ 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ
ՓԵՏՐՎԱՐԻ 25-Ի՝ «ՆԱՅԱՍՏԱԿՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՏ ԸՆՏՐՎԵԼՈՒ
ՄԱՍԻՆ» ԹԻՎ 62-Ա ՈՐՈՇՈՒՄ Ը ՎԻՃԱԿԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 մարտի 2013թ.

Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.
Գ. Նարոյնյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի
(զեկուցող), Մ. Թովուզյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Նովհաննիսյանի,
Ն. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝

դիմող կողմի՝ ՆՏ Նախագահի թեկնածու Բաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանի
ներկայացուցիչներ Կ. Մեժլումյանի եւ Զ. Փոսրանջյանի,

դիմող կողմի՝ ՆՏ Նախագահի թեկնածու Ա. Դուկասյանի,

գործով որպես պարասխանող կողմ ներգրավված՝ ՆՏ կենտրոնական ընտրա-
կան հանձնաժողովի ներկայացուցիչներ՝ ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժո-
ղովի նախագահ Տ. Մուկուչյանի, նույն հանձնաժողովի քարտուղար Ա. Սմբարյանի եւ
աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Ն. Նովհաննիսյանի,

որպես հարակից պարասխանողներ ներգրավված՝ ՆՏ դատախազության
ներկայացուցիչներ՝ ՆՏ գլխավոր դատախազի տեղակալ Ա. Թամազյանի, ՆՏ գլխավոր
դատախազության կոռուպցիոն եւ կազմակերպված հանցագործությունների գոր-

ծերով վարչության պետ Կ. Փիլոյանի, ՆՏ գլխավոր դարախազության ավագ դարախազ Ն. Նարությունյանի,

ՆՏ կառավարությանն առընթեր ՆՏ ոստիկանության ներկայացուցիչ՝ ՆՏ ոստիկանության իրավաբանական վարչության պետ Թ. Պետրոսյանի,

«Սահմանադրական դարարանի մասին» ՆՏ օրենքի 74-րդ հոդվածի 5-րդ մասի հիմքով դարավարությանը որպես երրորդ անձ ներգրավված՝ ՆՏ Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանի ներկայացուցիչներ Գ. Նարությունյանի եւ Ն. Թովմասյանի,

համաձայն Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 51-րդ հոդվածի 5-րդ մասի, 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 9-րդ կետի, «Սահմանադրական դարարանի մասին» ՆՏ օրենքի 25 եւ 74-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում բանավոր ընթացակարգով քննեց «ՆՏ Նախագահի թեկնածուներ Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանի եւ Անդրիաս Ղուկասյանի դիմումների հիման վրա՝ Նայասարանի Նանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 2013 թվականի փետրվարի 25-ի՝ «Նայասարանի Նանրապետության Նախագահ ընտրվելու մասին» թիվ 62-Ա որոշումը վիճարկելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ են հանդիսացել 2013թ. փետրվարի 18-ի ընտրություններում ՆՏ Նախագահի թեկնածուներ Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանի եւ Ա. Ղուկասյանի՝ 04.03.2013թ. ՆՏ սահմանադրական դարարան մուտքագրված դիմումները:

Սահմանադրական դարարանը 2013 թվականի մարտի 5-ի ՍԴԱՌ-13 աշխարակարգային որոշմամբ քննության է ընդունել «ՆՏ Նախագահի թեկնածու Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանի դիմումի հիման վրա՝ ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 2013 թվականի փետրվարի 25-ի՝ «Նայասարանի Նանրապետության Նախագահ ընտրվելու մասին» թիվ 62-Ա որոշումը վիճարկելու վերաբերյալ» գործը: Միաժամանակ, նույն աշխարակարգային որոշմամբ, ղեկավարվելով «Սահմանադրական դարարանի մասին» Նայասարանի Նանրապետության օրենքի 74-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, որպես պարասխանող կողմ դարավարությանը ներգրավվել է ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը, որպես հարակից պարասխանողներ են ներգրավվել ՆՏ դարախազությունը, ՆՏ կառավարությանն առընթեր ՆՏ ոստիկանությունը: Սահմանադրական դարարանի 2013թ. մարտի 5-ի ՍԴԱՌ-14 աշխարակարգային որոշմամբ քննության է ընդունվել «ՆՏ Նախագահի թեկնածու Անդրիաս Ղուկասյանի դիմումի հիման վրա՝ «Նայասարանի Նանրապետության Նախագահ

ընտրվելու մասին» ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 25.02.2013թ. թիվ 62-Ա որոշումը վիճարկելու վերաբերյալ» գործը:

ՆՏ Նախագահի թեկնածուներ Բաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանի եւ Անդրիաս Ղուկասյանի դիմումների հիման վրա քննության ընդունված գործերը, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 39-րդ հոդվածին համապատասխան, 2013թ. մարտի 5-ի ՍԴԱՌ-14 աշխարակարգային որոշմամբ միավորվել են՝ դատարանի նույն նիստում քննելու համար: Միաժամանակ, 05.03.2013թ. ՍԴԱՌ-13 աշխարակարգային որոշմամբ գործի դատաքննության նախապատրաստման անհրաժեշտությունից ելնելով պահանջվել են.

ա) ՆՏ վարչական դատարանից՝ 2013թ. ՆՏ Նախագահի ընտրության հարցերով ներկայացված դիմում-բողոքների կապակցությամբ ընդունված դատական ակտերը.

բ) ՆՏ ԿԸՏ-ից՝

- քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ օրենքով սահմանված կարգով կազմված արձանագրությունը,

- ընտրական հանձնաժողովներում ստացված դիմումների (բողոքների) քննարկման արդյունքներով ընդունված որոշումները,

- տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում քվեարկության օրն արձանագրված խախտումների վերաբերյալ ընտրափորձային ընտրական հանձնաժողովների որոշումները,

- ըստ կոնկրետ ընտրական տեղամասերի՝ տեղեկանք ներկայացնել 18.02.2013թ. անցկացված ՆՏ Նախագահի ընտրության հետ կապված Նախագահի թեկնածուների դիմում-բողոքների հիման վրա կատարված վերահաշվարկների արդյունքների վերաբերյալ,

- քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ ընդունված որոշումները,

- տեղեկանք տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում տարբեր քաղաքական ուժերի կողմից ներկայացված անդամների, հանձնաժողովների նախագահների եւ քարտուղարների թվաքանակի, ինչպես նաեւ Նախագահի թեկնածուների վստահված անձանց թվաքանակի վերաբերյալ.

գ) ՆՏ դատախազությունից՝ 18.02.2013թ. անցկացված ՆՏ Նախագահի ընտրության հետ կապված ընտրախախտումների կանխման եւ տեղ գրած դեպքերի առնչությամբ ձեռնարկված միջոցառումների վերաբերյալ ամփոփ տեղեկատվություն.

դ) ՆՏ կառավարությանն առընթեր ՆՏ ոստիկանությունից՝ 18.02.2013թ. անցկացված ՆՏ Նախագահի ընտրության հետ կապված իրավախախտումների կանխման

եւ փեղ գրած դեպքերի առնչությամբ ոստիկանության մարմինների կողմից ձեռնարկված միջոցների վերաբերյալ ամփոփ փեղեկապվություն:

Բոլոր նյութերն օրենքով սահմանված կարգով պրամադրվել են նաև դատավարության կողմերին:

Սահմանադրական դատարանի 2013թ. մարտի 11-ի ՍԴԱՌ-18 աշխատակարգային որոշմամբ, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 74-րդ հոդվածի 5-րդ մասի հիմքով, իր դիմումի հիման վրա դատավարությանը որպես երրորդ անձ է ներգրավվել 2013թ. փետրվարի 18-ի Հանրապետության Նախագահի ընտրություններում ՀՀ Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանը:

Լսելով գործով զեկուցողների զեկույցը, կողմերի, հարակից պապասխանողների եւ երրորդ անձի ներկայացուցիչների բացատրությունները, ուսումնասիրելով ու համադրելով նրանց կողմից ներկայացված փաստարկները, ինչպես նաև հետազոտելով դիմումները եւ գործում առկա նյութերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հանրապետության Նախագահի ընտրությունն անցկացվել է 2013 թվականի փետրվարի 18-ին՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 51-րդ հոդվածում նախատեսված ժամկետում: Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 14-րդ հոդվածին համապատասխան քվեարկությունը կազմակերպելու եւ արդյունքներն ամփոփելու նպատակով հանրապետության փարածքում կազմավորվել է թվով 1988 ընտրական փեղամաս: Ընտրությունների կազմակերպման եւ անցկացման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգրքի 17-րդ հոդվածով նախատեսված կարգով հանրապետության փարածքում կազմավորվել է 41 ընտրատարածք: Նույն օրենսգրքի 34-րդ հոդվածին համապատասխան կազմավորվել է ընտրական հանձնաժողովների եռասպիճան համակարգ՝ ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողով, ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովներ եւ փեղամասային ընտրական հանձնաժողովներ: Օրենքով նախատեսված լիազորությունների շրջանակներում ընտրությունների ողջ գործընթացը կազմակերպել եւ վերահսկել է ՀՀ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը:

2013թ. փետրվարի 18-ի ՀՀ Նախագահի ընտրություններում դիտորդական առաքելություն են իրականացրել թվով 12 միջազգային կազմակերպություններ /թվով

632 դիպորդ/, ինչպես նաև թվով 26 Կեդրական հասարակական կազմակերպություններ /թվով 6251 դիպորդ/:

ՆՆ ընտրական օրենսգրքի պահանջներին համապատասխան 2013 թվականի ՆՆ Նախագահի ընտրություններում որպես թեկնածուներ են գրանցվել և քվեաթերթիկներում ընդգրկվել՝ Նրանյա Արարարի Բագրատյանը, Պարույր Արշավիրի Նայրիկյանը, Բաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանը, Անդրիաս Մարարի Ղուկասյանը, Արման Վարդանի Մելիքյանը, Սերժ Ազարի Սարգսյանը, Վարդան Ժորժիկի Սեդրակյանը:

2. ՆՆ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը 2013 թվականի փետրվարի 25-ին ամփոփել է ՆՆ Նախագահի 2013 թվականի փետրվարի 18-ի ընտրության արդյունքները: Համաձայն ՆՆ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից սահմանադրական դատարան ներկայացված՝ Հանրապետության Նախագահի ընտրությունների քվեարկության արդյունքների արձանագրության՝ քվեաթերթիկներում ընդգրկված 7 թեկնածուներին կողմ քվեարկված քվեաթերթիկների ընդհանուր թիվը կազմել է 1.468.864, որը ՆՆ Նախագահի թեկնածուների միջև բաշխվել է հետևյալ համամասնությամբ. Նրանյա Բագրատյան՝ 31.643 ձայն, Պարույր Նայրիկյան՝ 18.096 ձայն, Բաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյան՝ 539.693 ձայն, Անդրիաս Ղուկասյան՝ 8.329 ձայն, Արման Մելիքյան՝ 3.520 ձայն, Սերժ Սարգսյան՝ 861.373 ձայն, Վարդան Սեդրակյան՝ 6.210 ձայն:

Վերոհիշյալ արդյունքների հիման վրա և ղեկավարվելով ՆՆ ընտրական օրենսգրքի 91-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով և 92-րդ հոդվածի 1-ին մասով՝ ՆՆ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն ընդունել է իր՝ 2013թ. փետրվարի 25-ի թիվ 62-Ա որոշումը, համաձայն որի՝ Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ է ընտրվել Սերժ Ազարի Սարգսյանը:

3. Դիմելով սահմանադրական դատարան՝ դիմողները գտնում են, որ անհրաժեշտ է անվավեր ճանաչել ՆՆ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 25.02.2013թ. թիվ 62-Ա որոշումը: Դիմողներից ՆՆ Նախագահի թեկնածու Բաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանը գտնում է նաև, որ անհրաժեշտ է ընտրված ճանաչել իրեն կամ անվավեր ճանաչել Հանրապետության Նախագահի 2013թ. փետրվարի 18-ին անցկացված ընտրության արդյունքները:

Դիմող՝ ՆՏ Նախագահի թեկնածու Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանը, վկայակոչելով ՆՏ Նախագահի՝ սիյուռքահայ երաժիշտ Սերժ Թանգյանին ուղղված պատրասխան նամակը, 2013 թվականի փետրվարի 18-ին կայացած ՆՏ Նախագահի ընտրությունների վերաբերյալ ԵԱՆԿ/ԺՆՄԻԳ-ի 19.02.2013թ. նախնական, ինչպես նաև միջանկյալ զեկույցները, մի շարք մարզպետների և քաղաքապետների հարցազրույցներն ու նրանցից մի քանիսի հրաժարականների մասին տեղեկատվությունը, գտնում է, որ իշխանության բաժանման և հավասարակշռման՝ Սահմանադրության 5-րդ հոդվածով նախատեսված համակարգը կամ փաստացի գոյություն չունի, կամ այն նույնանում է ՆՏ Նախագահի ինստիտուտի հետ: Ըստ դիմողի՝ բազմաթիվ դեպքերում ՆՏ Նախագահի թեկնածու՝ ՆՏ գործող Նախագահի 1600 ընտրական շտաբները գործել են պետական կառավարման կամ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում, իսկ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման համակարգերը ՆՏ Նախագահի ընտրության ժամանակ վերածվել էին ընտրական մեխանիզմների:

Առանձին վերլուծություններ և 2013թ. փետրվարի 18-ին կայացած ՆՏ Նախագահի ընտրությունների վերաբերյալ ԵԱՆԿ/ԺՆՄԻԳ-ի 02.03.2013թ. միջանկյալ արտահերթ զեկույցը դիտարկելով, իր կարծիքով, տեղի ունեցած մի շարք իրավախախտումների և տարբեր այլ հանգամանքների ազդեցության համատեքստում, ինչպիսիք են՝ անձնագրի վրա դրվող թանաքանյութի արագ անհետանալը և սովորական թղթով մաքրվելու հանգամանքը, այլ անձի, ներառյալ՝ հանրապետությունից բացակայող, փոխարեն քվեարկելու և լցոնումների դեպքերը, անվավեր քվեաթերթիկների մեծ թիվը, մի տեղամասում անվավեր քվեաթերթիկների բացակայությունը, մյուսում՝ թվով 337 անվավեր քվեաթերթիկի առկայությունը, դիմող Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանն իր կասկածն է արտահայտում որոշ տեղամասերում ընտրողների մասնակցության՝ իր կարծիքով չափազանց մեծ թվի վերաբերյալ և արձանագրում է, որ բոլոր այն տեղամասերում, որոնցում ընտրողների մասնակցության թիվը գերազանցել է հանրապետությունում գրանցված միջին ցուցանիշը, ըստ պաշտոնական արդյունքների՝ մեծ առավելությամբ շահել է գործող Նախագահը, ինչի պատճառը, ըստ դիմողի, ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված դրույթն է, որն արգելում է հրապարակել ընտրողների ստորագրած ցուցակները, ինչպես նաև սուբյեկտիվ միջամտությունը:

Ի հիմնավորումն իր դիմումի՝ դիմողը, մասնավորապես, ներկայացրել է նաև հետևյալ փաստարկները.

- ՆՆ Նախագահի թեկնածու՝ ՆՆ գործող Նախագահը քարոզչական նպատակով հայրարարագրման ենթակա ծախսերն արել է ոչ նախընտրական հիմնադրամի միջոցներից,

- ՆՆ Նախագահի թեկնածու՝ ՆՆ գործող Նախագահի՝ քարոզչական նպատակով կատարած հայրարարագրման ենթակա ծախսերի գումարը գերազանցել է թույլատրելի առավելագույն սահմանը,

- ՆՆ Նախագահի թեկնածու՝ ՆՆ գործող Նախագահի նախընտրական քարոզչական պասպառներն ընդհանուր թվով գերազանցել են 1600-ը, քանի որ դրանք փակցված են եղել ընտրական շտաբների ոչ միայն դրսի, այլև ներսի կողմից,

- ՆՆ Նախագահի թեկնածու՝ ՆՆ գործող Նախագահի ընտրական շտաբների՝ որպես քարոզչական տարածքների վարձակալության վարձավճարները պետք է ներառվեին քարոզչական ծախսերի մեջ, սակայն ՆՆ ԿԸՆ-ի որոշմամբ դրանք հանվել են ծախսերի ցուցակից, մինչդեռ դրանց վերաբերյալ առկա են 2013թ. փետրվարի 18-ին կայացած ՆՆ Նախագահի ընտրությունների վերաբերյալ ԵԱՏԿ/ԺՆՄԻԳ-ի՝ 19.02.2013թ. միջանկյալ, ինչպես նաև 02.03.2013թ. միջանկյալ արտահերթ գեկույցները,

- ՆՆ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը, ըստ դիմողի, ցուցաբերել է անգործություն. չի ուսումնասիրել վերը նշված փաստերը եւ չի դիմել դատարան՝ ՆՆ Նախագահի թեկնածուի գրանցումն ուժը կորցրած ճանաչելու համար, փոխարենը 25.02.2013թ. ընդունել է թիվ 60-Ա որոշումը, որով, ըստ դիմողի, փորձել է արդարացնել իր անգործությունը,

- ընտրական հանձնաժողովները ցուցաբերել են անգործություն, իրենց նախաձեռնությամբ որեւէ տեղամասում չեն կատարել վերահաշվարկ, տեղամասերում ընտրության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու մասին դիմողի՝ շուրջ 125 դիմումներ մերժվել են:

ՆՆ Նախագահի թեկնածու Բաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանի կողմից ՆՆ սահմանադրական դատարան ներկայացված դիմումը կազմված է 16 էջից: Առաջին 5 էջերում, որոնք բովանդակում են «Ընտրությունների ամփոփ գնահատականը»՝ կից նյութերին կատարված թվով 11 հղումներով, ներկայացվում են ենթադրյալ ընտրախախտումների վերաբերյալ վերլուծական դիտարկումներ: Երկրորդ մասը՝ «Դիմումի փաստարկները եւ իրավական հիմնավորումները» վերաբառությամբ, 3.5 էջերի շրջանակներում, պարունակում է մեջբերումներ համապատասխան իրավական ակտերից: Նաջորդող 6 էջերում շարադրված են այն փաստարկները, որոնք ներկայացված են

եղել ՏՏ վարչական դատարան եւ վերջինիս իրավասության շրջանակներում քննության են առնվել ու 04.03.2013թ. ընդունվել է թիվ ՎԴ/1423/05/13 վերջնական որոշումը, որով հայցը ճանաչվել է անհիմն ու մերժման ենթակա: Վերոհիշյալ դիմումի վերջին էջում ներկայացված է դիմողի խնդրանքը եւ կից նյութերի ցանկը (պետական փուրքի վճարման անդորրագիր, լիազորագիր, դիմողի եւ ներկայացուցչի անձնագրերի պատճենները, արտոնագրի պատճենը, մամուլի հրապարակումներ, տեսագրություններ, լուսանկարներ եւ այլ նյութեր էլեկտրոնային կրիչների վրա՝ թվով 24):

Դիմումին կից ներկայացված նյութերի շուրջ 40 փոկոսը փարբեր ընտրական հանձնաժողովների որոշումներ են, 18 փոկոսն ընտրական հանձնաժողովներին հասցեագրված դիմումներ են, շուրջ 24 փոկոսը համացանցային փարբեր կայքերից վերցված տեղեկատվություն է, շուրջ 7 փոկոսն ընտրությունների ընթացքի նկատմամբ դիտորդական առաքելություն իրականացրած կազմակերպությունների զեկույցներ են, մնացած 11 փոկոսը՝ փարաբնույթ այլ նյութեր: ՏՏ Նախագահի ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշման հետ կապված վեճի դատաքննության փուլում, բացառությամբ լուսանկարների երկու պատճենների, այլ լրացուցիչ նյութեր դիմողը սահմանադրական դատարան չի ներկայացրել:

4. Դիմող՝ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ա. Ղուկասյանը, վկայակոչելով ՏՏ Նախագահի թեկնածու՝ ՏՏ գործող Նախագահ Ս. Սարգսյանի երկու հայտարարությունները, մեկը՝ կապված սփյուռքահայ երաժիշտ Սերժ Թանգյանին ուղղված պարասխան նամակի, մյուսը՝ Գյումրի քաղաքում լրագրողի հարցին փրված պարասխանի հետ, գտնում է, որ իր կարծիքով ՏՏ Նախագահի ընտրության ժամանակ ՏՏ ընտրական հանձնաժողովների եռասփիճան համակարգը ղեկավարվել է ՏՏ գործող Նախագահի կողմից, եւ վերջինս՝ որպես ՏՏ Նախագահի թեկնածու, ի սկզբանե ունեցել է լծակներ քվեարկության ցանկացած արդյունք ապահովելու համար:

Դիմողն իր կասկածն է արտահայտում թվով 576 ընտրատեղամասերում քվեարկության մասնակցության՝ իր կարծիքով բարձր ցուցանիշի առնչությամբ, եւ գտնում է, որ նշված փաստն էապես ազդել է ընտրությունների ընդհանուր արդյունքների վրա:

Ի հիմնավորումն իր դիմումի՝ դիմողը, մասնավորապես, ներկայացրել է նաեւ հետեւյալ փաստարկները.

- թվով 414 ընտրատեղամասերում ընտրությունների մասնակիցների թիվը գերազանցել է քվեափուլում առկա սահմանված նմուշի ծրարների թիվը 1729-ով,

- թվով 469 ընդհանուր թվով 1883 քվեաբեռնություններով պակաս է հանվել ընդհանուր թվով 1883 քվեաթերթիկ,

- վերը նշված անհամապատասխանությունները չեն ներառվել ընդհանուր թվով 1883 քվեարկության արդյունքների ամփոփիչ արձանագրություններում,

- ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը ցուցաբերել է անգործություն, քանի որ անտեսել է վերը նշված փաստերը:

ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ա. Ղուկասյանի դիմումը կազմված է 7 էջից, որում, իր մոտեցումները եւ մրահոգությունները ներկայացնելով ընտրական համակարգի անկախ ու օբյեկտիվ գործունեության առնչությամբ, դիմողը հիմնականում ներկայացնում է ըստ ընտրական տեղամասերի քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ իր կողմից կատարված վերլուծություններ ու դրանցից բխող եզրահանգումներ:

Գործի քննության ընթացքում ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ա. Ղուկասյանը նշեց նաեւ, որ իր փաստարկների հիմքում գլխավորապես դրվում են ոչ թե իր սուբյեկտիվ ընտրական իրավունքի պաշտպանության հարցերը, այլ՝ սահմանադրաիրավական համակարգային բարեփոխումների խնդիրը, ինչը կարելի էր աշխիք կարող է հանդիսանալ ընտրական գործընթացների նկատմամբ հանրային վստահությունը բարձրացնելու համար:

Դիմողներն իրենց բացատրություններում բարձրացրեցին նաեւ պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց՝ ընտրական գործընթացներին մասնակցելու օրինականության, ընտրողների ցուցակների կազմման կարգի եւ ստորագրված ընտրացուցակների հրապարակայնության, հանրապետությունից ժամանակավոր բացակայող քաղաքացիների տվյալները դիմող կողմին ներկայացնելու, ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանի գրանցումը դատական կարգով ուժը կորցրած ճանաչելու հետ կապված հարցեր: Դիմողներն անդրադարձան նաեւ ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի անկախության, այդ հանձնաժողովի եւ ՏՏ Նախագահի միջեւ կառուցակարգային փոխհարաբերությունների իրավական բովանդակության, ինչպես նաեւ ընտրական ողջ գործընթացում օրինականության ապահովման ուղղությամբ իրավապահ մարմինների գործունեության արդյունավետության գնահատման հարցերին:

5. Պատասխանող կողմը, չընդունելով դիմողների փաստարկները դիմումներում ներկայացված պահանջների բավարարման վերաբերյալ, գտնում է, որ ՏՏ ԿԸՏ

25.02.2013թ. թիվ 62-Ա որոշումն իրավաչափ է, այն կայացվել է Նայաստանի Նանրապետության ընտրական օրենսգրքի պահանջների լիակատար պահպանմամբ, իսկ եռաստիճան ընտրական հանձնաժողովները կազմավորվել ու գործել են ՏՏ ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով ու լիազորությունների շրջանակներում:

Անդրադառնալով դիմող՝ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովիանիսյանի կողմից բարձրացված՝ պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց՝ ընտրական գործընթացներին մասնակցելու հարցին, պարասխանող կողմը, հիմք ընդունելով ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 6-րդ մասը, 22-րդ հոդվածը, նշում է, որ պաշտոնատար անձինք, ՏՏ ընտրական օրենսգրքով սահմանված սահմանափակումների հաշվառմամբ, ազատ են իրականացնել նախընտրական քարոզչություն:

Պարասխանող կողմը նշեց նաեւ, որ 2013թ. հունվարի 21-ից մինչեւ փետրվարի 18-ն ընկած ժամանակահատվածում ՏՏ-ը Նանրապետության Նախագահի թեկնածուներից, ինչպես նաեւ պետական մարմիններից, հասարակական եւ միջազգային կազմակերպություններից, լրատվամիջոցներից, քաղաքացիներից նախընտրական քարոզչությանը վերաբերող որեւէ դիմում-բողոք չի ստացել: 2013թ. փետրվարի 18-ի Նայաստանի Նանրապետության Նախագահի ընտրությունների քարոզարշավի (21.01.13-16.02.13թթ.), ինչպես նաեւ «լռության» եւ քվեարկության օրերին մինչեւ ժամը 20:00-ն Նայաստանի Նանրապետության ընտրական օրենսգրքի եւ «Նեռուս-պարեսության եւ ռադիոյի մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի պահանջների խախտումներ չեն արձանագրվել:

Անդրադառնալով դիմողի կողմից բարձրացված՝ ՏՏ Նախագահի թեկնածու՝ գործող Նախագահի շտաբների տեղակայման վերաբերյալ հարցադրմանը, պարասխանող կողմը, հղում կատարելով ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 18-րդ հոդվածի 5-րդ մասին, դիմողի կողմից վկայակոչված՝ ԵԱՏԿ/ԺՆՄԻԳ-ի՝ Ընտրությունների նախնական հանգամանքների եւ եզրակացությունների վերաբերյալ 19.02.2013թ. նախնական գեկույցին, արձանագրում է, որ անգամ այդ պարագայում ներկայացված դատողությունները համահունչ չեն այն աղբյուրին, որը վկայակոչվել է դիմողի կողմից, քանզի ներկայացված եզրակացությունում նշված է. պետական եւ տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից **զբաղեցված շենքերում** նախընտրական շտաբների տեղակայման **մի քանի դեպքեր**: Պարասխանող կողմն արձանագրելով, որ նշված դեպքերի մասին որեւէ դիմում-բողոք ներկայացված չի եղել, այդուհանդերձ, փաստում է, որ ՏՏ ԿԸՏ-ն 07.02.2013թ. թիվ 42-Ա որոշմամբ սեփական

նախաձեռնությամբ հարուցել է վարչական վարույթ, անցկացրել վարչական վարույթով լուսմներ, որին հրավիրվել է նաև դիմողի լիազոր ներկայացուցիչը, եւ արդյունքում՝ 11.02.2013թ. կայացրել է թիվ 49-Ա որոշումը:

Ընտրողների ցուցակների կազմման հարցի առնչությամբ պարասխանող կողմը, հղում կատարելով ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 2-րդ հոդվածին, 7-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 8-րդ հոդվածի 1-ին մասին, արձանագրում է, որ ընտրողների ցուցակի կազմման սկզբունքները, կազմման ու վարման ամբողջ կարգը մանրամասն կանոնակարգված է ՆՏ ընտրական օրենսգրքով, իսկ ինչ վերաբերում է դիմողի հայեցակարգային առաջարկություններին՝ կապված այլ սկզբունքով ընտրողների ցուցակ կազմելու հետ, ապա պարասխանող կողմը գտնում է, որ սույն գործի քննության առարկայի շրջանակներում չէ օրենսդրական փոփոխությունների վերաբերյալ առաջարկությունների քննարկումը:

Դիմողի կողմից բարձրացված՝ ընտրողների ցուցակների հրապարակման սահմանափակումների արդյունքում ընտրակեղծիքների դեմ պայքարի բացարձակ անհնարինության եւ անարդյունավետության հարցի առնչությամբ, հղում կատարելով ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 31, 33, 48-րդ հոդվածներին, Եվրախորհրդի «Ժողովրդավարություն՝ իրավունքի միջոցով» եվրոպական հանձնաժողովի (Վենետիկի հանձնաժողով) եւ ԵԱՆԿ Մարդու իրավունքների եւ ժողովրդավարական հասարակությունների գրասենյակի կողմից մշակված չափորոշիչներին, Եվրախորհրդի Վենետիկի հանձնաժողովի «Ընտրական հարցերում բարենպաստ գործունեության կանոնագիրք. ցուցումներ եւ բացատրական գեկույց» 30.10.2002թ. (CDL-AD (2002) 23) փաստաթղթի 4-րդ կետի (գաղտնի ընտրական իրավունք (c)-րդ ենթակետին, ԵԱՆԿ Մարդու իրավունքների եւ ժողովրդավարական հասարակությունների գրասենյակի եւ Վենետիկի հանձնաժողովի CDL-EL (2010) 003, 2010թ. փետրվարի 3-ի համարեղ դիտորություններին, 2010թ. դեկտեմբերի 22-ի CDL-AD (2010) 043 գեկույցին, Ընտրողների գրանցման գործընթացի նկատմամբ մոնիտորինգի ԵԱՆԿ/ԺՆՄԻԳ CDL-EL (2009) 015 փաստաթղթին, ՆՏ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումներին, պարասխանող կողմը գտնում է, որ դիմողն ընտրողների ստորագրած ցուցակներին ծանոթանալու եւ դրանցից քաղվածքներ կատարելու որևէ խոչընդոտ չի ունեցել:

Անդրադառնալով դիմող կողմի բարձրացրած՝ 25.02.2013թ. ԿԸՆ ներկայացված այն դիմումի հետ կապված հարցին, որով պահանջվում էր, որպեսզի կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը դիմեր դատարան՝ ՆՏ Նախագահի թեկնածու Սերժ

Սարգսյանի գրանցումն ուժը կորցրած ճանաչելու պահանջով, պատասխանող կողմն արձանագրում է նաև, որ նշված դիմումի քննության արդյունքում ԿԸՏ-ն 25.02.2013թ. կայացրել է թիվ 60-Ա որոշումը, որը վիճարկվել է վարչական դատարանում, եւ առկա է դատարանի վերջնական դատական ակտ, որով ԿԸՏ-ի թիվ 60-Ա որոշումը ճանաչվել է իրավաչափ:

Ընտրական իրավունքների պաշտպանության ինստիտուտների առնչությամբ, ինչպիսիք են ընտրական տեղամասի քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկը, ընտրական տեղամասի քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելը, պատասխանող կողմն արձանագրում է, որ ներկայացված բոլոր դիմումները Նայաստանի Նանրապետության ընտրական օրենսգրքի 45-րդ, 46-րդ եւ 47-րդ հոդվածների պահանջներին համապատասխան քննարկվել են Նայաստանի Նանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կողմից եւ կայացվել են համապատասխան որոշումներ, տրվել գրավոր պատասխաններ: Դիմումների քննարկման օրվա եւ ժամի մասին դիմողները եղել են պարզաճ ծանուցված, իսկ դիմումների քննության արդյունքում կայացված որոշումները սահմանված կարգով ուղարկվել են դիմողներին եւ հրապարակվել Նայաստանի Նանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական կայքում:

Ըստ պատասխանող կողմի՝

- ընտրությունների կազմակերպման ընթացքում, մինչեւ քվեարկության օրն ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովներին չի ներկայացվել որեւէ դիմում կամ բողոք,

- քվեարկության օրը 41 ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովներից միայն մեկում՝ թիվ 28 ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովում է ստացվել մեկ դիմում՝ ընտրողների ցուցակում անճշտության վերաբերյալ, որին պատասխանվել է հանձնաժողովի նախագահի գրությամբ, եւ մեկ հաղորդում՝ թիվ 29 ԸԸՏ-ում, որով կայացվել է համապատասխան որոշում,

- Նանրապետության Նախագահի ընտրության քվեարկության օրվանից հետո քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու եւ վերահաշվարկի վերաբերյալ արդեն իսկ ներկայացված դիմումներից զար միայն թիվ 17 ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովում են ստացվել թվով 7 դիմումներ, որոնք սահմանված կարգով քննվել են ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից: Թիվ 17 ընտրափարածքային ընտրական հանձնաժողովը կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովից վերահասցեագրման կարգով ստացել է քննել է տեղական դիտորդական առաքե-

լություն իրականացնող հասարակական կազմակերպության կողմից ներկայացված մեկ դիմում,

- Իրավիճակային վերլուծությունների կենտրոնի կողմից հապկապես քվեարկության օրն ուսումնասիրվել են էլեկտրոնային կայքերում (panorama.am, news.am, hra.am, lurer.com, asparez.am, ilur.am, haynews.am, aravot.am, lin.am, tert.am, slaq.am, galatv.am եւ այլն) եւ զանգվածային լրատվության միջոցներում ներկայացվող տեղեկությունները, պարզվել է տեղեկությունների հավաստիությունը, 65 հրապարակումներով ներկայացվել են պարզաբանումներ կամ փրամադրվել են տեղեկություններ, իսկ խախտումներին վերաբերող փաստերի հաստատման դեպքում հանձնաժողովի կողմից անմիջապես ձեռնարկվել են համապատասխան միջոցառումներ խախտումները կանխելու, հետեւանքները վերացնելու համար,

- 1988 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներից միայն թվով 40 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում են Նայաստանի Նանրապետության ընտրական օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված կարգի համաձայն կատարվել գրառումներ,

- Նանրապետության Նախագահի 2013 թվականի փետրվարի 18-ի ընտրության նախապատրաստման եւ անցկացման ընթացքում մինչեւ ընտրության արդյունքի ամփոփումն ընտրական հանձնաժողովների որոշումների, գործողությունների (անգործության) բողոքարկման վերաբերյալ Նայաստանի Նանրապետության վարչական դատարան է ներկայացվել երեք հայցադիմում, որոնց կապակցությամբ առկա են Վարչական դատարանի թիվ ՎԴ/0094/05/13, ՎԴ/0359/05/13 եւ ՎԴ/0377/05/13 դատական ակտերը՝ հայցերը մերժելու մասին,

- Նանրապետության Նախագահի ընտրության արդյունքների ամփոփումից հետո ՏՏ վարչական դատարան է ներկայացվել եւս երկու հայցադիմում, որոնց վերաբերյալ առկա են Վարչական դատարանի թիվ ՎԴ/1423/05/13 եւ ՎԴ/1606/05/13 դատական ակտերը՝ հայցերը մերժելու մասին:

Անդրադառնալով սահմանադրական դատարան ներկայացված նյութերին՝ պատասխանող կողմն արձանագրում է, որ դրանք իրենցից ներկայացնում են թղթակցություններ, փարբեր էլեկտրոնային կայքերից վերցված նյութեր, որոնք որեւէ ապացուցողական նշանակություն չունեն եւ չեն կարող ընդհանրապես հանդիսանալ քննարկման առարկա սահմանադրական դատարանում:

Անդրադառնալով դիմող՝ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ա. Դուկայանի կողմից բարձրացված՝ որոշ տեղամասերում մասնակցության բարձր փոկոսի եւ ՏՏ Նախա-

գահի թեկնածու Սերժ Սարգսյանի ստացած բարձր ձայների հարցին՝ պատասխանող կողմը գտնում է, որ այդ տեղամասերն առանձնացնել մնացած տեղամասերից զուտ այն բանի համար, որ թեկնածուներից մեկն այդ տեղամասերում ստացել է 64 տոկոսից ավելի ձայներ, անտրամաբանական է: Ըստ պատասխանող կողմի՝ միայն թվային ցուցանիշի հիման վրա առանձնացնել տեղամասեր եւ առաջ բերել վարկած, որ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն այդ տեղամասերի արդյունքների կեղծված չլինելու հարցում պետք է առանձնահատուկ վստահ լինի, անընկալելի է: Ըստ պատասխանողի՝ դիմողը թվային դատողություններն իրականացրել է սուբյեկտիվ մոտեցմամբ, ինչը չի արտացոլում ամբողջ պատկերը, ինչպես նաեւ դիմումում առկա չէ գեթ մեկ փաստ, որի հիման վրա ներկայացված տեղամասերի քվեարկության արդյունքները պետք է կասկածի տակ առնել:

Այն տեղամասերի առնչությամբ, որտեղ քվեարկությանը մասնակցել են բոլոր ընտրողները, պատասխանող կողմը փաստում է, որ բոլոր 6 տեղամասային կենտրոնները, որտեղ մասնակցությունը եղել է 100 տոկոս, հանդիսանում են քրեակարարողական հիմնարկներում ձեւավորված տեղամասային կենտրոններ, որտեղ, որպես կանոն, մասնակցում են բոլոր ընտրողները, եւ այս տեղամասային կենտրոնների ընտրողների ընդհանուր թիվը 248 է, միջինը՝ 40 ընտրող: 95 տոկոսից բարձր մասնակցությամբ թվով ընդամենը 5 տեղամասային կենտրոններից մեկը, որտեղ գրանցվել է ամենաբարձր՝ 98,44 տոկոս մասնակցություն, եւս եղել է քրեակարարողական հիմնարկում ձեւավորված տեղամասային կենտրոն, իսկ մնացած տեղամասերն իրենցից ներկայացնում են փոքր գյուղական համայնքներ:

Ըստ պատասխանողի՝ դիմումում առանձնացվել են 63 եւ ավելի տոկոս մասնակցություն ունեցած տեղամասերը, եւ եթե այս տրամաբանությամբ առանձնացվեն բոլոր այդպիսի տեղամասերը, ապա այդ տեղամասերի քվեարկության արդյունքներով 61 տեղամասում հաղթել է երկրորդ տեղը գրաված թեկնածուն, եւ ըստ դիմողի տրամաբանության՝ ավյալ տեղամասերի քվեարկության արդյունքները պետք է կասկածի տակ դնել, անկախ այն փաստից, թե որ թեկնածուն է ավելի շատ ձայներ ստացել, ինչն ըստ պատասխանող կողմի՝ անբացատրելի մոտեցում է:

Պատասխանող կողմը նաեւ արձանագրում է, որ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ա. Ղուկասյանի կողմից տեղամասերի քվեարկության արդյունքները վիճարկելու փորձ չի արվել, եւ դիմումում առկա չէ որեւէ փաստ կամ ապացույց որեւէ տեղամասի արդյունքների ոչ հավաստի լինելու մասին, սակայն դիմումում հնչեցվել են մտքեր, որ ընտրատեղամասերի զգալի մասում քվեարկության արդյունքները հակասում են իրո-

ղությանը, եւ որ ընտրական հանձնաժողովների եռասփիճան համակարգն ամբողջությամբ անգործություն է ցուցաբերել, ինչը, ըստ պարասխանող կողմի կարծիքի՝ անհիմն է:

6. Նարակից պարասխանող՝ ՆՏ դարախազության ներկայացուցիչներն արձանագրում են, որ Նախընտրական քարոզարշավի ընթացքում ընտրական գործընթացի հետ առնչվող հանցագործության դեպքեր, բացի ՆՏ Նախագահի թեկնածու Պ. Նայրիկյանի նկատմամբ կատարված մահափորձի դեպքի, չեն եղել: Նախընտրական քարոզարշավի ընթացքում ընտրական խախտումների վերաբերյալ դարախազության մարմինների կողմից ընթացք է փրվել 88 հաղորդումների, հայտարարությունների եւ հրապարակումների, որոնք, սակայն, չեն պարունակել որեւէ հանցագործության հարկանիշներ: Նախընտրական քարոզչության ընթացքում թույլ փրված ընտրախախտումների մասին սրացված հաղորդումների, հայտարարությունների, հրապարակումների վերաբերյալ նախաքննական մարմինների կողմից կայացված որոշումների օրինակներն ուղարկվել են դրանց հեղինակներին, եւ նշված որոշումներից որեւէ մեկը չի բողոքարկվել:

Ընտրական գործընթացի մյուս փուլի՝ քվեարկության առնչությամբ դարախազության կողմից ընթացք է փրվել 159 հաղորդումների, հայտարարությունների եւ հրապարակումների, հարուցվել է 12 քրեական գործ, 4 քրեական գործեր մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել են դատարաններ:

Գնահատելով ընտրական գործընթացում իրավախախտումների ամբողջական պատկերը՝ ՆՏ դարախազության ներկայացուցիչներն արձանագրում են, որ ըստ էության ողջ ընտրական գործընթացի ընթացքում արձանագրված խախտումները զանգվածային ու փարածված բնույթ չեն կրել, իսկ փեղ գրած հանցագործության փաստերն առանձին եւ միմյանցով չպայմանավորված դեպքեր են:

7. Նարակից պարասխանող՝ ՆՏ կառավարությանն առընթեր ՆՏ ոստիկանության կողմից ներկայացված եզրակացության մեջ դիմումին կից նյութերի առնչությամբ արձանագրվում է, որ դիմումներում ներկայացված փեղեկությունները «... բովանդակային առումով առավելապես ունեն ընդհանրական բնույթ, ընտրությունների հետ կապված փարբեր հանգամանքներ առանց որեւէ հստակ փաստարկման ներկայացվում են կասկածելի, վերլուծությունները կրում են սուբյեկտիվ բնույթ, իսկ ընտրությունների ընթացքի առանձին իրավիճակները որպես

իրավախախտում մեկնաբանվում են սեփական ընկալման տեսանկյունից չունենալով որեւէ հստակ հիմնավորումներ»: Փաստվում է նաեւ, որ ընտրախախտումների վերաբերյալ ահազանգերը եւ դրանց ուսումնասիրումը վկայում են, որ դրանք չեն կրել համապարփած ու համակարգված բնույթ, միաժամանակ դրանց գերակշիռ մասը եղել է չհիմնավորված ու չփաստարկված:

Անդրադառնալով ՀՀ Նախագահի թեկնածուների դիմումներում ներկայացված տեղեկություններին, այդ թվում՝ տեսաձայնագրություններով ներկայացված, ՀՀ ոստիկանության ներկայացուցիչը գտնում է, որ դրանց մի մասը բովանդակային առումով առավելապես ունեն ընդհանրական բնույթ, ներկայացված են առանց որեւէ հստակ փաստարկման, վերլուծությունները կրում են սուբյեկտիվ բնույթ եւ դրանք մեկնաբանվում են սեփական ընկալման տեսանկյունից: Ներկայացված տեղեկությունների մյուս մասի առնչությամբ 19 իրավախախտումներից 13-ով ոստիկանությունն արդեն իսկ իրականացրել եւ շարունակում է իրականացնել քննություն: Նշված 13 դեպքերից 8-ով կայացվել են որոշումներ քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին, 2-ով հարուցված քրեական գործերը մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել են դատարաններ, 2-ով նախապարաստված նյութերն ուղարկվել են ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն, իսկ 1 դեպքով շարունակվում է նախապարաստվել նյութեր: Մնացած 6 դեպքերի վերաբերյալ ՀՀ ոստիկանության ստորաբաժանումներում որեւէ ահազանգ չի ստացվել: Այդուհանդերձ, նշված 6 դեպքերի առնչությամբ ոստիկանության համապարաստված ստորաբաժանումներին հանձնարարություններ են փոխանակվել ստուգումներ կատարելու եւ օրենքով սահմանված կարգով հետազոտ ընթացքը լուծելու վերաբերյալ:

8. Գործով որպես երրորդ անձ ներգրավված՝ ՀՀ Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանի ներկայացուցիչները, անդրադառնալով դիմող կողմերի փաստարկներին, նախ արձանագրեցին, որ 1988 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներից 1884-ում (95 տոկոս) «Ժառանգություն» կուսակցությունն ունեցել է առաջադրած անդամներ, որոնցից 38-ը քվեարկության օրը չեն ներկայացել, 108-ում ունեցել է տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի նախագահ, 104-ում՝ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի քարտուղար: Միայն 79 տեղամասում (3.9 տոկոս) չեն եղել միաժամանակ «Ժառանգություն» կուսակցության կողմից առաջադրված հանձնաժողովի անդամ եւ ՀՀ Նախագահի թեկնածու Բ. Հովհաննիսյանի վստահված անձ:

Ընտրական տեղամասերում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ ներկայացված է եղել 120 դիմում, որոնք, ըստ երրորդ անձի ներկայացուցիչների գնահատման, չեն հանդիսանում պարզաձև դիմումներ: Այդուհանդերձ, արձանագրվում է, որ եթե անգամ հիպոթետիկ ընդունվի, որ ընտրական տեղամասերում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու վերաբերյալ ներկայացված բոլոր 120 դիմումներն էլ հիմնավոր են, ապա այդ ընտրական տեղամասերում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու դեպքում անգամ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ռ. Նովիաննիսյանի ձայները կդառնային 37.85 տոկոս, իսկ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանի ձայները՝ 57.46 տոկոս, այսինքն՝ քվեարկության արդյունքները փաստացի չէին փոխվի:

Միաժամանակ, գործով որպես երրորդ անձ ներգրավված՝ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանի ներկայացուցիչներն ի հակադրություն դիմողների կողմից ներկայացված՝ ըստ ընտրական տեղամասերի քվեարկությունների արդյունքների տարբեր չափանիշներով աղյուսակավորման ու դրանից բխող հետևությունների, ներկայացրեցին իրենց կողմից նույնպես իրականացված համանման ու տարբեր չափանիշներով կատարված վերլուծություններ: Մասնավորապես, առանձնացնելով բոլոր այն տեղամասերը, որտեղ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովներում նախագահներ կամ քարտուղարներ են եղել «Ժառանգություն» կամ «ՆՅԴ» կուսակցությունների կողմից առաջադրված անձինք, եւ համադրելով դրանցում քվեարկության արդյունքները՝ ակնհայտ համարեցին, որ դրանք էապես չեն շեղվում ընտրությունների ամբողջական ու վերջնական պաշտոնական արդյունքներից:

9. ՏՏ սահմանադրական դատարանը սույն գործի քննության շրջանակներում անհրաժեշտ է համարում, մասնավորապես, հաշվի առնել.

- ՏՏ Սահմանադրության 5-րդ հոդվածի պահանջը, համաձայն որի՝ «Պետական եւ տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք իրավասու են կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար լիազորված են Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով»:

- Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետով ամրագրված լիազորության իրավական շրջանակները, համաձայն որի՝ **սահմանադրական դատարանն օրենքով սահմանված կարգով լուծում է Նանրապետության Նախագահի ընտրության արդյունքներով ընդունված որոշման հետ կապված վեճը:**

- Նման վեճերի քննության եւ լուծման դարավարական կարգի վերաբերյալ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 74-րդ հոդվածով նախատեսված առանձնահատկությունները:

Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետով ամրագրված լիազորության սահմանադրաիրավական բովանդակության եւ շրջանակների վերաբերյալ իր հստակ իրավական դիրքորոշումները ՆՏ սահմանադրական դատարանն արտահայտել է 2008թ. մարտի 8-ի ՍԴՈ-736 որոշման 12-րդ եւ 13-րդ կետերում, ինչպես նաեւ 2012թ. մայիսի 31-ի ՍԴՈ-1028 որոշման 6-րդ եւ 7-րդ կետերում:

ՆՏ սահմանադրական դատարանը, մասնավորապես, 2008թ. մարտի 8-ի ՍԴՈ-736 որոշման մեջ արձանագրել է. «2005թ. նոյեմբերի 27-ի հանրաքվեի արդյունքներով կարարված սահմանադրական փոփոխությունների հիման վրա ՆՏ Սահմանադրության 100 հոդվածի 3.1. կետի համաձայն սահմանադրական դատարանը լուծում է ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշման հետ կապված վեճ: Վանապետության Նախագահի ընտրությունների արդյունքներով ՆՏ ԿԸՆ-ի որոշման իրավական հիմնավորվածությունը սահմանադրական դատարանում կարող է վիճարկվել երկու փասանկյունից. ինչպես դրա ընդունման սահմանված կարգի (ընթացակարգի)՝ օրենքով պահանջվող ձեւի պահպանվածության (ձեւական հիմքեր), այնպես էլ նյութական իրավունքի նորմերի կիրառման ենթադրյալ սխալների հիմքով, որով ընտրությունների արդյունքներն ամփոփող կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը սխալ հետեւության է հանգել թեկնածուների ընտրվելու կամ չընտրվելու փաստի վերաբերյալ (նյութական հիմքեր)»:

2012թ. մայիսի 31-ի ՍԴՈ-1028 որոշման մեջ ՆՏ սահմանադրական դատարանը նախ արձանագրեց, որ «ընտրական գործընթացների իրավակարգավորման վերջին փարիների փոփոխությունները Նայաստանում կարեւոր անդրադարձ ունեցան ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության ոլորտում, ինչը, սակայն, դեռեւս պարզաճ ձեւով չի ընկալվել ընտրական գործընթացին մասնակից իրավասուբյեկտների կողմից»: Այնուհետեւ կարեւորեց, որ «ընտրական իրավունքի արդյունավետ դատական պաշտպանության համար անհրաժեշտ է.

ա/ նկատի ունենալ ՆՏ Սահմանադրության 5-րդ հոդվածի պահանջը, համաձայն որի՝ յուրաքանչյուր մարմին իրավասու է կատարելու միայն այնպիսի գործողություններ, որոնց համար լիազորված է Սահմանադրությամբ կամ օրենքներով,

բ/ հստակ պարկերացնել դատական յուրաքանչյուր սպյանի իրավազորության շրջանակները,

գ/ օրենքով սահմանված ժամկետներում եւ կարգով իրականացնել ընտրական իրավունքի պաշտպանությանն ուղղված միջոցներն՝ այն դատարանում, որն ունի համապատասխան իրավագործություն,

դ/ հաշվի առնել, որ ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության հարցերով ՆՏ սահմանադրական դատարանը ոչ թե այլ դատարանների նկատմամբ վերահաս դատարան է, այլ իրականացնում է Սահմանադրությամբ իրեն վերապահված կոնկրետ իրավասություն,

ե/ ընտրության արդյունքներով ընդունված որոշումների հետ կապված վեճերը չեն կարող դիտարկվել որպես իրավական նորմի սահմանադրականության վեճեր, քանի որ վերջիններիս լուծման համար սահմանադրաիրավական այլ պահանջներ ու ընթացակարգեր են նախատեսված»:

Սահմանադրական դատարանը նաեւ արձանագրեց, որ «ՆՏ օրենսդրությամբ սահմանադրական դատարանն իրավասու չէ քննության առարկա դարձնել բոլոր այն հարցերը, որոնք նախապես քննության պետք է առնվեն եւ իրավական լուծում ստանան ՆՏ վարչական դատարանում, որի որոշումներն այդ հարցերում ... վերջնական են եւ վերանայման ենթակա չեն»:

Ընտրական իրավահարաբերությունների հետ կապված սահմանադրական դատարանի լիազորության փոփոխությամբ էր պայմանավորված նաեւ այն հանգամանքը, որ եթե մինչեւ 2005 թվականը ՆՏ Սահմանադրությամբ նման հարցերի քննության ժամկետային սահմանափակումներ չէին նախատեսվում, ապա, սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում, Սահմանադրության 51-րդ հոդվածի 5-րդ մասով խիստ սահմանափակվեց 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետի հիմքով վեճերի քննության համար նախատեսված ժամկետը, եւ ելնելով վերոհիշյալ իրավասության բնույթից՝ նախատեսվեց 10-օրյա ժամկետ: Այսինքն՝ այդ ժամկետի սահմանափակումը պայմանավորվեց ընտրական վեճերով սահմանադրական դատարանի իրավասության փոփոխությամբ, ինչին համապատասխան նախատեսվեց պարզման ենթակա իրավական նշանակություն ունեցող հարցերի առավել սեղմ շրջանակ:

Սույն գործով դիմողները ողջ ընտրական գործընթացում ու նաեւ ՆՏ սահմանադրական դատարան դիմելիս ոչ միայն պետք է հաշվի առնեին փյալ հարցի վերաբերյալ սահմանադրական դատարանի վերոնշյալ որոշումներում, ինչպես նաեւ 2012թ. մայիսի 5-ի ՍԴՌ-1027 որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, այլեւ համակարգային ամբողջականության մեջ նկատի ունենային ու հիմք ընդունեին.

1. ՆՏ Սահմանադրության 5 (մաս 2), 51 (մաս 5), 94 (մաս 3), 100 (կետ 3.1.) եւ 101 (մաս 1, կետ 9)-րդ հոդվածների պահանջները,

2. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 74-րդ հոդվածի պահանջները՝ օրենքի այլ դրույթների հետ համակարգային ամբողջականության եւ փոխկապակցվածության մեջ,

3. ՆՏ ընտրական օրենսգրքի, մասնավորապես, 37-րդ հոդվածի 12-րդ մասի, 46-րդ հոդվածի 1, 3, 5, 7, 8 եւ 9-րդ մասերի, 48-րդ հոդվածի 1-ին մասի, 66-րդ հոդվածի 6-րդ մասի, 91-րդ հոդվածի, ինչպես նաեւ ՆՏ վարչական դատավարության օրենսգրքի ամբողջ 25-րդ գլխի պահանջները:

Գործի քննությունը վկայեց, որ դիմողների կողմից դրանք հիմնականում անտեսվել են կամ իրավաչափ ձեւով ու օրենքով սահմանված կարգին ու ժամկետներին համահունչ չեն իրացվել: Ակնհայտ դարձավ նաեւ, որ դիմողները պարզաճ չեն պարկերացնում 2005թ. սահմանադրական փոփոխությունների արդյունքում ընտրական իրավունքի դատական պաշտպանության նոր կարգն ու սահմանադրական դատարանին՝ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետով վերապահված լիազորությունը՝ չտարբերակելով «**ընտրությունների արդյունքներով ընդունված որոշման վիճարկում**» եւ «**ընտրությունների արդյունքների վիճարկում**» իրավադրույթներին համապատասխան լիազորությունների իրականացման կարգն ու առանձնահատկությունները:

Ընդ որում, ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 91-րդ հոդվածով հստակ սահմանված է նաեւ, թե ինչ կարգով են ամփոփվում ընտրությունների արդյունքները եւ **ինչ որոշում է ընդունվում, որը կարող է ՆՏ սահմանադրական դատարանում դառնալ վիճարկման առարկա:** Նաշվի առնելով ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 91-րդ հոդվածով եւ 75-րդ հոդվածի 6-րդ մասով ամրագրված դրույթները, ինչպես նաեւ ՆՏ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 74-րդ հոդվածի պահանջները՝ ՆՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշման հետ կապված վեճերով սահմանադրական դատարանը պարզում է՝ արդյո՞ք փոխյալ որոշման ընդունման ժամանակ օրենքով սահմանված ընթացակարգին համապատասխան առկա են եղել ու հաշվի են առնվել.

ա/ քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ օրենքով սահմանված կարգով կազմված արձանագրությունը,

բ/ վարչական դատարանի իրավասության շրջանակներում ընտրական գործընթացներին առնչվող վճիռները,

գ/ ընտրական հանձնաժողովներում ստացված դիմումների (բողոքների) քննարկման արդյունքներով ընդունված որոշումները,

դ/ փեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում քվեարկության օրն արձանագրված խախտումների վերաբերյալ ընտրափորձային ընտրական հանձնաժողովների որոշումները,

ե/ քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ ընդունված որոշումները:

Բացի դրանից, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքի 74-րդ հոդվածի 13-րդ մասի պահանջներից ելնելով՝ սահմանադրական դատարանը պարզում է նաև իրավասու ընտրական հանձնաժողովի կողմից ընտրությունների վերաբերյալ օրենքով սահմանված կարգով ներկայացված բողոքների քննարկումը (քննությունը) անհիմն մերժելու, նման բողոքները սահմանված ժամկետներում չքննարկելու (չքննելու) եւ քննարկումից (քննությունից) հրաժարվելու կամ խուսափելու հանգամանքները:

Այսպիսով, սահմանադրական դատարանի՝ օրենսդրությամբ կանխորոշված խնդիրն է՝ որպես իրավունքի (եւ ոչ՝ փաստի) դատարան, գնահատել, թե իրավական նշանակություն ունեցող վերոթվարկյալ հանգամանքները հաշվի առնելու արդյունքում որքանով է իրավաչափ ընտրության արդյունքների վերաբերյալ ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի կայացրած վերջնական որոշումը:

ՏՏ սահմանադրական դատարանն իրավասու չէ ու չի կարող ստանձնել օրենքով նախատեսված կարգով ու համապատասխան լիազորությամբ ընտրական գործընթացին մասնակից քաղաքական ուժերի ու նրանց ներկայացնող կամ նրանց կողմից առաջադրված փասնյակ հազարավոր իրավասուբյեկտների, ընտրական հանձնաժողովների, այլ դատարանների լիազորությունների ու պարտականությունների վերակատարումը 10-օրյա ժամկետում, որոնք ի պաշտոնե պարտավորված են եղել ՏՏ ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով ու հստակ ժամկետներում կատարել համապատասխան գործողություններ: Ժամանակին իրենց առնչվող մասով այդ գործողությունները չկատարելը կամ ոչ պատշաճ կատարելը դիմողի ներկայացուցիչները ձգտում էին լրացնել ոչ իրավաչափ կամ գործնականում անիրագործելի միջնորդություններով՝ հանրային փավորություն ստեղծելով, որ սահմանադրական դատարանն իբր կարող էր, սակայն չցանկացավ իրականացնել այն, ինչն իրենք էին պարտավոր ժամանակին ու օրենքով իրենց վերապահված լիազորությունների շրջանակներում իրականացնել եւ ապացուցո-

դական նշանակություն ունեցող իրավական փաստարկներով հիմնավորված դիմում ներկայացնել սահմանադրական դատարան:

Սահմանադրական դատարանի որոշման իրավական հիմք կարող է հանդիսանալ բացառապես նշված սուբյեկտների իրավաչափ գործողության արդյունքում ձեւավորված ապացուցողական նշանակության իրավական փաստերի համակցության համադրված գնահատումը: Սա է ՀՀ Սահմանադրության եւ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի պահանջը:

10. Սահմանադրական դատարանը գտնում է նաեւ, որ սահմանադրաիրավական տեսանկյունից երկրում ստեղծված նախընտրական ու հետընտրական իրավիճակը չի կարող քննության առարկա լինել միայն ապացուցողական նշանակություն ունեցող իրավական փաստերի անմիջական համադրման շրջանակներում: Կան նաեւ իրողություններ, որոնք, առնչվելով սահմանադրական հիմնարար սկզբունքներին, Սահմանադրության գերակայության ու անմիջական գործողության երաշխավորմանը, համարժեք իրավական դիրքորոշումների անհրաժեշտություն ունեն:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը նախ արձանագրում է այն փաստը, որ հասկապես համապետական ընտրությունների արդյունքներով դատարանի նախորդ որոշումները, որքան էլ իրավական առումով հիմնավոր ու փաստարկված են եղել, բովանդակել են իրավական հիմնարար դիրքորոշումներ, այսուամենայնիվ, հանրության որոշ շերտերի կողմից միանշանակ չեն ընդունվել: Դրա պարզապես ոչ միայն իրավագիտականության, իրավական ու քաղաքական մշակույթի առկա մակարդակն է, այլեւ այն օբյեկտիվ իրողությունը, որ սրբալ ընկալումն առաջին հերթին երկրի քաղաքական համակարգի ու իշխանության նկատմամբ անվստահության արտացոլանքն է, ինչը դեռեւս չի հաղթահարվում: Խնդիրը պահանջում է այնպիսի իրավաքաղաքական լուծումներ, որոնք սահմանադրական հիմնարար սկզբունքների արդյունավետ իրացման ճանապարհով կայուն զարգացման երաշխիքներն ու հանրային վստահության աստիճանն էապես կամրապնդեն:

Իրողություն է նաեւ այն, որ ներկա ընտրությունների ցանկացած արդյունքների դեպքում արդեն իսկ խորհրդարանական քաղաքական ուժերի կեսից ավելիի կողմից, որոնք նաեւ ընտրական գործընթացի կազմակերպմանն ու իրականացմանը մասնակից լինելու իրավունք ու պարտականություն ունեն, դրանց նկատմամբ անվստահության մթնոլորտ էր ձեւավորվել: Փաստ է նաեւ, որ

թեկնածուների 2/3-ը միասին վերցրած չեն հավաքել ընտրողների ձայների 5 տոկոսից ավելին: Տարաբնույթ գրառումներով անվավեր ճանաչված քվեաթերթիկների թիվն էապես գերազանցում է թեկնածուների կեսից ավելիի սրացած ձայները: Սրանք իրողություններ են, որոնք նաև սոցիալական համարժեք սպասելիքների արտացոլանք են ու իրավական գործընթացների նկատմամբ համապատասխան վերաբերմունք են սերմանում:

Ուստի սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ խնդիրը ոչ միայն վեճի առարկայի շրջանակներում փաստական հանգամանքների գնահատումն է, այլև սահմանադրական արժեքանության փաստակցությունից սրեղծված իրավիճակի ու դրա սահմանադրաիրավական պարճառների հնարավոր բացահայտումը եւ դրան համարժեք իրավական դիրքորոշումների արտահայտումը, ինչին անդրադարձ եղավ նաև սույն գործով դատաքննության ընթացքում:

Ընտրական գործընթացներով պայմանավորված հանրային դժգոհության նման արտահայտման խորքային պարճառները սահմանադրաիրավական գնահատումների փաստակցությունից շար ավելի խորն են: Դրանք զգալի չափով պայմանավորված են փաստանյակների ընթացքում երկրում քաղաքական, փնտեսական ու վարչական ներուժի սերտաճման այն միտումներով, երբ սահմանադրական հիմնարար արժեքների ու սկզբունքների, մասնավորապես՝ իշխանությունների բաժանման ու հավասարակշռման սկզբունքի, ձեռախեղման վրանգ է առաջանում: ՆՏ սահմանադրական դատարանը դեռևս 10.06.2007թ. ՍԴՈ-703 եւ 08.03.2008թ. ՍԴՈ-736 որոշումներում արտահայտել է այն իրավական դիրքորոշումը, որ ՆՏ Սահմանադրության 2-րդ եւ 4-րդ հոդվածներում ամրագրված հիմնարար սկզբունքների համաձայն՝ իրավական պետության համար ելակետայինն ընտրական գործընթացներում հասարակության քաղաքական շահերի գերակայության օրենսդրական ու կառուցակարգային այնպիսի երաշխիքների ապահովումն է, որը կբացառի առաջնային մանդատով օժտված իշխանության ներկայացուցչական մարմինների ձեռավորման գործում քաղաքական եւ գործարար շահերի անմիջական միահյուսման որևէ հնարավորություն: Այս իրավական դիրքորոշումը, որը նախորդ ընտրություններում արտահայտվել էր նաև միջազգային դիրքորոշողների կողմից, դեռևս բավարար չափով ուշադրության չի արժանացել ՆՏ ընտրական օրենսգրքի եւ ողջ իրավական համակարգի բարեփոխման ընթացքում, մասնավորապես, նաև՝ ՆՏ Սահմանադրության 65 եւ 67-րդ հոդվածների պահանջների ամբողջական կատարումը երաշխավորելու առումով: Դա էապես կարող էր նպաստել երկրում քաղաքական կառուցակարգերի

բնականոն զարգացմանը, պետական իշխանության ինստիտուտների սահմանադրական գործառույթների արդյունավետ իրականացմանը, ինչպես նաև ընտրական համակարգի ու կոնկրետ ընտրական գործընթացի նկատմամբ հանրային վստահության ամրապնդմանը:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ միայն ընտրական տեխնոլոգիաների բարելավման ու դրանց անգամ հնարավոր անթերի կիրառման պայմաններում դժվար կլինի իրավիճակի արմատական փոփոխություն ակնկալել: Այս հանգամանքը նկատի ունենալով դեռևս 2008թ. մարտի 8-ի ՍԴՈ-736 որոշման մեջ ՏՏ սահմանադրական դատարանն արձանագրել է. «ՏՏ Սահմանադրության սահմանադրական կարգի հիմունքների հիմնարար սկզբունքներից բխում է, որ Նայասպանի Նանրապետությունում ընտրությունները պետք է դառնան քաղաքական հակամարտությունների հաղթահարման եւ պետական կարգի հիմքերն ամրապնդող գործոն: Իրականում հետընտրական գործընթացներն ավելի են սրում թե՛ քաղաքական եւ թե՛ հասարակական հակամարտությունը՝ վրանգելով ժողովրդավարական այնպիսի արժեքներ, ինչպիսիք են հանդուրժողականությունը, բազմակարծությունը, համագործակցությունը, հանրային վստահությունը, քաղաքակիրթ երկխոսությունը: Նման իրավիճակը նաև սահմանադրաիրավական լուծումներ պահանջող հիմնախնդիր է, որին բազմիցս անդրադարձել է ՏՏ սահմանադրական դատարանն իր որոշումներում, ինչպես նաև 2006 եւ 2007 թվականների փարեկան հաղորդումներում»:

ՏՏ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այս իրողության պատշաճ արժեվորումն ու դրանից բխող գործնական հետևությունները միայն կարող են նպաստել օբյեկտիվ իրավիճակին համարժեք իրավաքաղաքական օրակարգի ձեւավորմանը, երկրի բնականոն զարգացմանը, մարդկանց ու հանրության այնպիսի սոցիալական վարքագծի դրսևորմանը, որի արժեքանական առանցքն իրավունքի գերակայության երաշխավորումն է:

Վերջին փարիներին այս խնդիրը Նայասպանում բարձրացվել է պետական քաղաքականության մակարդակի: Սակայն ընտրական ու հետընտրական գործընթացները վկայեցին, որ արվածը դեռևս համարժեք չէ իրական մարտահրավերներին եւ սահմանադրաիրավական նոր մոտեցումներ ու համարժեք ակտիվ լուծումներ է պահանջում:

11. Գործի փաստական նյութերի քննության շրջանակներում եւ դատաքննության արդյունքներով ՆՏ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ 2013թ. փետրվարի 18-ի ՆՏ Նախագահի ընտրության ողջ գործընթացում, ՆՏ Նախագահի առանձին թեկնածուների գրանցման հետ կապված վեճերից բացի, հիմնական բողոքները վերաբերել են քվեարկության եւ ընտրությունների արդյունքների ամփոփման փուլերին:

Նայասարանի Նանրապետությունում 2013թ. փետրվարի 18-ի ՆՏ Նախագահի ընտրությունների անցկացման նպատակով, ինչպես նշվեց, կազմավորվել է 1988 ընտրական տեղամաս:

«Ժառանգություն» կուսակցությունը ՆՏ Նախագահի ընտրության ընթացքում պաշտպանել է Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովիաննիսյանի թեկնածությունը: Խորհրդարանական երկու կուսակցություն՝ «ՆՅԴ» եւ «ԲՆԿ», ինչպես նաեւ կուսակցությունների «ՆԱԿ» դաշինքը պաշտոնապես հայտարարել են, որ ընտրական գործընթացում չեն պաշտպանելու ՆՏ Նախագահի որեւէ թեկնածուի: Նշված բոլոր քաղաքական ուժերն օրենքով սահմանված կարգով մասնակցել են տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների կազմավորմանը եւ դրանցում քվեարկության օրը փաստացի մասնակցություն են ունեցել նրանց կողմից առաջադրված ու նախապես համապատասխան ուսուցում անցած հետեւյալ թվով անդամներ. ԲՆԿ-ի կողմից՝ 1950, «Ժառանգություն» կուսակցության կողմից՝ 1884, ՆՅԴ-ի կողմից՝ 1909, ՆԱԿ-ի կողմից՝ 1481: Տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների անդամների ընդհանուր թիվը կազմել է 15652, որից 7224-ը կամ հանձնաժողովների անդամների փաստացի թվի 46,03 տոկոսն առաջադրվել է նշված քաղաքական ուժերի կողմից: Նրանց կողմից առաջադրվածներից հանձնաժողովների նախագահներ կամ քարտուղարներ են եղել. ԲՆԿ-ից՝ 1225, ՆՅԴ-ից՝ 211, «Ժառանգություն» կուսակցության առաջադրածներից՝ 212, ՆԱԿ-ից՝ թվով 265 անձինք: Այդ անձանց ընդհանուր թիվը կազմել է 1913: Ընդ որում, հիշյալ քաղաքական ուժերի կողմից առաջադրվածներն են ներկայացրել տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների նախագահների 48.8 տոկոսը, քարտուղարների՝ 47.4 տոկոսը: **Նրանցից 1912-ն իրենց ստորագրությամբ վավերացրել են քվեարկության արդյունքներով կազմված արձանագրությունները՝ առանց որեւէ վերապահման:**

Քվեարկության օրը տեղամասային կենտրոններում ներկա են գտնվել թվով 5038 վստահված անձինք, որոնցից՝ Նախագահի թեկնածուներ Ն. Բագրատյանի կողմից՝ 299, Պ. Նայրիկյանի կողմից՝ 141, Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովիաննիսյանի

կողմից՝ 1009 անձ, Ս. Սարգսյանի կողմից՝ 3589 անձ: Դիմող՝ ՆՆ Նախագահի թեկնածու Ա. Ղուկասյանը տեղամասային կենտրոններում ներկայացված վստահված անձինք չի ունեցել:

Քվեարկության օրը, ըստ ԿԸՆ տվյալների, միջազգային դիպորդներն այցելել են թվով 1208 տեղամասային կենտրոններ: Թվով 1426 տեղամասային կենտրոններում ներկա են գտնվել 4469 տեղական դիպորդներ: Թվով 1321 տեղամասային կենտրոններում ընտրությունների ընթացքին հետևել են զանգվածային լրատվության միջոցների թվով 1993 ներկայացուցիչներ, ովքեր ՆՆ ընտրական օրենսգրքի 31-րդ հոդվածով սահմանված կարգով ունեցել են նաև վերահսկողական բնույթի լայն լիազորություններ:

Սահմանադրական դատարանը կարևոր է համարում արձանագրել, որ ՆՆ ընտրական օրենսգրքը, մասնավորապես, ընտրական հանձնաժողովների կազմավորման կառուցակարգային նոր լուծումների արդյունքում ամրագրել է գործառույթների ու դրանց իրացման այնպիսի համակարգ, ինչը ՆՆ Ազգային ժողովում ներկայացված քաղաքական ուժերի կողմից, օրենքով սահմանված իրավունքների ու պարտականությունների պարզաձև կատարման պայմաններում, կարող է երաշխավորել ընտրական գործընթացի անհրաժեշտ ու բավարար վերահսկողություն եւ ընտրական իրավունքի արդյունավետ իրացում: Ներկայացված ընտրական վեճի շրջանակներում, ինչպես նաև ընտրական համակարգի նկատմամբ վստահության տեսանկյունից իրավագնահատման կարևոր չափանիշ է նաև այն հանգամանքը, թե ընտրական գործընթացներում ներգրավված քաղաքական ուժերը որքանով են վերոհիշյալ նպատակով լիարժեք իրացրել ՆՆ ընտրական օրենսգրքով իրենց վերապահված գործառույթները:

Ներընտրական գործընթացների իրավական ընթացքը նույնպես պետք է խարսխված լինի այդ համակարգի իրավաչափ գործունեության արդյունքների վրա: Սա է գործող ընտրական համակարգի իրավակարգավորման առանցքը եւ ժողովրդավարական պետության իրավական ու քաղաքական մշակույթի անհրաժեշտ ու օբյեկտիվ պահանջը:

12. 2013թ. փետրվարի 18-ին ընտրական իրավահարաբերություններին մասնակից ու օրենքով նախատեսված իրավասություն ունեցող ընդհանուր թվով 20690 անձինք միայն տեղամասային ընտրական կենտրոններում (այդ թվում՝ 8233-ը ՆՆ Ազգային ժողովի վերոնշյալ չորս քաղաքական ուժերի կողմից ներկայացված)

իրենց իսկ իրավունքով ու պարասխանարվությամբ ընտրական գործընթացներին ներգրավված մյուս իրավասուբյեկտների հետ մեկտեղ, կոչված են եղել երաշխավորելու քվեարկության պարշաճ ընթացքը, ապահովելու վերահսկողական գործառույթների լիարժեք իրականացումը, նպաստելու ՆՏ քաղաքացիների ընտրական իրավունքի արդյունավետ իրացմանը: Իսկ դա կարող էր իրականացվել, մասնավորապես, օրենքով նախատեսված հետեյալ իրավասությունների իրավաչափ, հետևողական ու ժամանակին կատարման արդյունքում:

Նախ՝ ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 37-րդ հոդվածի 12-րդ մասին համապարասխան.

«Ընտրական հանձնաժողովի յուրաքանչյուր անդամ հանձնաժողովի իր մասնակցած առաջին նիստում հրապարակայնորեն ընթերցում է ստորագրում է պարտավորություն «Ընտրական հանձնաժողովների անդամի պարտականությունները Նայասրանի Նանրապետության Սահմանադրության եւ Նայասրանի Նանրապետության օրենսդրության պահանջներին համապարասխան իրականացնելու մասին», որը կցվում է ընտրական հանձնաժողովի գրանցամատյանին ...»:

Այս պարտականությունը հանձնաժողովի անդամն ստանձնում է որպես քաղաքական վարահության արդյունքում նշանակված ու նաեւ գործառնական անկախությամբ օժտված անձ: Բազմակուսակցական հիմունքներով փեղամասային ընտրական հանձնաժողովների ձեւավորումը վերահսկողական հակակշիռների ապահովման արդյունավետ միջոցներից է միջազգային պրակտիկայում: Երկար փորձեր դրան էին ձգտում նաեւ ՆՏ քաղաքական ուժերը: ՆՏ ընտրական օրենսգիրքն այդ հնարավորությունն ապահովեց որպես ընտրական գործընթացի նկատմամբ վարահության ամրապնդման երաշխիք: Այս ընտրություններում ընտրական ողջ գործընթացի նկատմամբ համարժեք պարտականություն է ստանձնել ՆՏ Ազգային ժողովը ներկայացնող քաղաքական ուժերի կողմից առաջադրված փեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամ հանդիսացող եւ հիմնականում բարձր որակավորում ունեցող՝ Նայասրանի Նանրապետության 15652 քաղաքացի:

Միաժամանակ, ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված է. «Եթե հանձնաժողովի անդամը կամ վարահված անձը գրնում է, որ քվեարկության ընթացքում փեղի է ունեցել սույն օրենսգրքով նախատեսված քվեարկության

կարգի խախտում, ապա իրավունք ունի պահանջելու, որ իր գնահատականը արձանագրվի գրանցամատյանում»:

Անկախ փաստացի արձանագրված նյութի բովանդակությունից ու իրավական հիմնավորվածությունից, օրենքով նախատեսված 20690 իրավասուբյեկտների կողմից (որպես հանձնաժողովի անդամ կամ վստահված անձ) 1988 ընտրական տեղամասերից միայն թվով 40 տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների գրանցամատյաններում են կատարվել գրառումներ, ինչը կազմում է ընտրատեղամասերի ընդհանուր թվի միայն 2 տոկոսը:

Երկրորդ՝ ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 46-րդ հոդվածի 3-րդ մասում սահմանված է, որ, ի թիվս այլնի, ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքներն անվավեր ճանաչելու դիմում կարող են ներկայացնել նաև՝ վստահված անձը, եթե ներկա է եղել փոխառ ընտրական տեղամասում, ինչպես նաև համապատասխան տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամը, եթե քվեարկության ամփոփիչ արձանագրությունում կատարել է գրառում հատուկ կարծիք ունենալու մասին:

Որպես հանձնաժողովի անդամ ու վստահված անձ ներգրավված՝ ՆՏ Ազգային ժողովում ներկայացված քաղաքական ուժերի ու ՆՏ Նախագահի թեկնածուների կողմից առաջադրված թվով 20690 իրավասուբյեկտների կողմից նման որևէ դիմում չի ներկայացվել: Այսինքն՝ նշված անձանց կողմից իրենց իսկ ստանձնած պարտականությունների շրջանակներում նաև ստորագրված արձանագրությունները համարվել են հավաստի ու ոչ բողոքարկելի:

Վերոհիշյալ նույն հոդվածի հիմքով ՆՏ Նախագահի թեկնածու Բաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանի դիմումներին ընթացք է տրվել օրենքով սահմանված կարգով: Ըստ գործի նյութերի՝ դրանց վերաբերյալ ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողովների որոշումները վերադասության կամ դատական կարգով չեն բողոքարկվել, իսկ դիմումներում նշված ընտրատարածքներից շուրջ 85 տոկոսի վերաբերյալ որևէ ահազանգ չի եղել կամ գրանցամատյաններում որևէ գրառում չի կատարվել:

Դատաքննությամբ փաստվեց նաև, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 74-րդ հոդվածի 13-րդ մասի հիմքով իրավասու ընտրական հանձնաժողովի կողմից ընտրությունների վերաբերյալ օրենքով սահմանված կարգով ներկայացված բողոքների քննարկումը /քննությունը/ անհիմն մերժելու, նման բողոքները սահմանված ժամկետում չքննարկելու /չքննելու/ եւ քննարկումից /քննությունից/ հրաժարվելու կամ խուսափելու դեպքեր չեն արձանագրվել:

Երրորդ՝ ՆՏ ընտրական օրենսգրքի 48-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«Թեկնածուն, վստահված անձը, եթե ներկա են եղել ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների ամփոփմանը, ինչպես նաև տեղամասային ընտրական հանձնաժողովի անդամը՝ ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների վերաբերյալ արձանագրությունում քվեարկության արդյունքների ամփոփման կարգի վերաբերյալ հատուկ կարծիք ունենալու մասին գրառում կատարելու դեպքում, իրավունք ունեն սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով եւ ժամկետներում բողոքարկելու փյույակ ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքները՝ ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողով ներկայացնելով ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի մասին (այսուհետ՝ վերահաշվարկ) դիմում:

Ընտրական տեղամասում քվեարկության արդյունքների վերահաշվարկի մասին դիմում կարող է ներկայացվել միայն համապատասխան ընտրատարածքային ընտրական հանձնաժողով քվեարկության հաջորդ օրը՝ ժամը 12.00-ից մինչև ժամը 18.00-ն»:

Ըստ գործի նյութերի՝ ներկայացվել է ընդամենը նման 12 դիմում /ընտրական տեղամասերի 0.6 տոկոսի վերաբերյալ/, որից 10-ը՝ 2 անձի կողմից:

Գործնականում վերահաշվարկի դիմում կարող էր ներկայացվել 20690 իրավասուբյեկտի կողմից, այդ թվում՝ միայն Բ. Նովհաննիսյանի շահերի պաշտպանության իրավական պարասխանավորություն ստանձնած 1009 վստահված անձի կողմից:

Վերջիններս ներկայացրել են օրենքի պահանջների հիման վրա կազմված ընդամենը 1 դիմում:

ՆՏ Նախագահի ընտրությունների քվեարկության օրը տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների թվով 15652 անդամներից միայն 1 անձ է ներկայացրել հատուկ կարծիք (3/33 տեղամաս, որտեղ էլ կատարվել է վերահաշվարկ): Դա նշանակում է, որ ՆՏ Ազգային ժողովի բոլոր քաղաքական ուժերի կողմից առաջադրված ու հատուկ պարավորություն ստանձնած 15651 իրավասուբյեկտներ հավասարի են համարել քվեարկության արդյունքները եւ իրենց իսկ ստորագրությամբ վավերացրել այն: Դրանք էլ ընտրությունների արդյունքների ամփոփման հիմք են հանդիսացել:

Օրենքով նախատեսված այս հնարավորությունը՝ քվեարկության արդյունքները վերահաշվարկի միջոցով բողոքարկելու եւ քվեարկությանը մասնակցած ընտրողների կողմից ստորագրված ընտրացուցակների հավաստիությունն ստուգելու, փարաբնույթ կասկածները փարատելու՝ օրենքով նախատեսված հիմնական միջոցն է, ինչից գրեթե չեն օգտվել դիմողները:

Չորրորդ՝ ընտրական գործընթացին առնչվող փարաբնույթ իրավախախտումների վերաբերյալ դիմող կողմի ներկայացրած նյութերը սահմանադրական դատարանի կողմից փրամադրվել են գործով որպես հարակից պարասխանող ներգրավված ՏՏ դատախազությանը եւ ՏՏ կառավարությանն առընթեր ՏՏ ոստիկանությանը՝ իրենց իրավասության սահմաններում ուսումնասիրելու, ինչպես նաեւ 18.02.2013թ. անցկացված ՏՏ Նախագահի ընտրությունների հետ կապված ընտրախախտումների կանխման եւ արձանագրված դեպքերի առնչությամբ ձեռնարկված միջոցառումների վերաբերյալ ամբողջական բացատրություն ներկայացնելու համար: Ըստ ՏՏ դատախազության կողմից ներկայացված բացատրությունների՝ ՏՏ Նախագահի թեկնածու Բաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովիաննիայանի դիմումին կից փեսաձայնագրությունների ուսումնասիրմամբ պարզվել է, որ փեսանյութերից մեկը պարունակում է ՎԴ/423/05/13 վարչական գործով ՏՏ վարչական դատարանի նիստի ձայնագրությունը, ինչը սահմանադրական դատարանում քննարկման առարկա լինել չի կարող, իսկ մյուսներում առկա են փարբեր ընտրական փեղամասերում, դրանց հարակից հատվածներում եւ այլ վայրերում կատարված փեսաձայնագրություններ եւ լուսանկարներ, որոնց մի մասը ժամանակին ուսումնասիրվել, մյուսները՝ ուսումնասիրվում են համապարասխան իրավասությամբ օժտված մարմինների կողմից:

Միաժամանակ, ընտրական ողջ գործընթացի շրջանակներում ՏՏ դատախազությունն ստացել է 247 հաղորդում, այդ թվում՝ 187-ը ՁԼՄ-ներում գեղեղված հրապարակումներից, 5-ը՝ ՏՏ գլխավոր դատախազության թեժ գծով: **Ստացված 247 հաղորդումներից 13-ին (կամ՝ 5.3%) տրվել է պարզաբանում, 13-ով (կամ՝ 5.3%) որոշում է կայացվել քրեական գործ հարուցելու մասին, 218-ով (կամ՝ 88.3%) որոշում է կայացվել քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին հանցադեպի կամ հանցակազմի բացակայության հիմքերով,** 3 հաղորդում քննարկման փուլում է: Ընդ որում, մերժված գործերից եւ ոչ մեկով օրենքով սահմանված կարգով բողոք չի ներկայացվել: Փաստվում է նաեւ, որ առկա իրավախախտումները, ինչպես նաեւ դրանց վերաբերյալ ահազանգերը եղել են սահմանափակ թվով եւ չեն կրել զանգվածային բնույթ:

ՏՏ ոստիկանության կողմից փեղեկացվում է, որ ՏՏ Նախագահի ընտրությունների քարտզարշավի, քվեարկության եւ հետընտրական փուլերում առերեսույթ իրավախախտումների վերաբերյալ ՏՏ ոստիկանության ստացած ահազանգերով քննարկվել կամ քննարկման ընթացքում են 276 հաղորդումներ: **Դրանցից 250-ը կամ 90.6**

տոկոսը մերժվել է կամ թողնվել է անհետևանք՝ հանցադեպի, հանցակազմի բացակայության կամ անհիմն լինելու հիմքերով:

Ամբողջական պարկերն այսպիսին է. ընտրական ողջ գործընթացին մասնակցած 27152 իրավասուբյեկտներ ունեցել են օրենքով նախատեսված վերահսկողական լիազորություններ եւ կարող էին ոչ միայն կանխել, այլեւ առնվազն ահազանգել հնարավոր ընտրախախտումների մասին: Փաստացի ահազանգերի թիվը կազմել է դրանք ներկայացնելու իրավասությամբ օժտվածների թվի 1.9 տոկոսի չափով: Ընդ որում, այդ ահազանգերի զգալի մասը եղել է ընտրական գործընթացներում կոնկրետ իրավասությամբ հանդես չեկող քաղաքացիների կողմից:

Տիեզերքի՝ ՏՏ վարչական դատարարության օրենսգրքի 25-րդ գլուխը (ուժի մեջ է մտել 2008թ. հունվարի 1-ից) ամբողջությամբ նվիրված է ընտրական իրավունքի դատարանի պաշտպանության դատարարական ընթացակարգերին: Այդ գլխի 144-րդ հոդվածը սահմանում է. «Ընտրական գործերով վարչական դատարան կարող են դիմել սույն օրենսգրքի 3-րդ հոդվածում նշված անձինք, ինչպես նաեւ Տայասարանի Տանրապետության ընտրական օրենսգրքով սահմանված դեպքերում՝ համապատասխան ընտրական հանձնաժողովը»:

Սույն օրենսգրքի 3-րդ հոդվածը, մասնավորապես, սահմանում է, որ.

«Յուրաքանչյուր ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով իրավունք ունի դիմելու վարչական դատարան, եթե համարում է, որ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների կամ դրանց պաշտոնատար անձանց վարչական ակտերով, գործողություններով կամ անգործությամբ՝ խախտվել են կամ անմիջականորեն կարող են խախտվել նրա՝ Տայասարանի Տանրապետության Սահմանադրությամբ, միջազգային պայմանագրերով, օրենքներով եւ այլ իրավական ակտերով ամրագրված իրավունքները եւ ազատությունները»:

Իսկ ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 46-րդ հոդվածի 7-րդ մասով սահմանվում է. «Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի որոշումները, գործողությունները (անգործությունը) (բացառությամբ համապետական ընտրությունների արդյունքների վերաբերյալ որոշումների) կարող են բողոքարկվել **վարչական դատարան...**»:

Մինչև ընտրության արդյունքների ամփոփումը 2013թ. փետրվարի 18-ի ՏՏ Նախագահի ընտրությունների հետ կապված վեճերով ՏՏ վարչական դատարան ներկայացվել է 3 հայցադիմում՝ թեկնածուների գրանցմանն առնչվող հարցերով: ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 91-րդ հոդվածի հիմքով ընտրությունների արդյունքների ամփոփման պահին քվեարկության եւ դրա արդյունքների վիճարկման հետ կապված հայցադիմում ՏՏ վարչական դատարան ներկայացված չի եղել:

Ընտրությունների վերջնական արդյունքների հրապարակումից եւ ԿԸՏ թիվ 62-Ա որոշումն ընդունելուց հետո 28.02.2013թ. եւ 07.03.2013թ. ՏՏ վարչական դատարանը վարույթ է ընդունել ընտրական գործընթացին առնչվող երկու հայցադիմում,

որոնք բացառապես վերաբերել են վարչական դատարանի իրավասությանը եւ դատաքննության արդյունքներով մերժվել են: Ընդ որում, ինչպես նշվեց, թեկնածուների գրանցման հարցով ՆՆ վարչական դատարանի որոշումը վերջնական է եւ սահմանադրական դատարանում քննարկման առարկա լինել չի կարող, ինչին նույնպես դիմող կողմի ներկայացուցիչներն անհրաժեշտ ուշադրություն չեն դարձրել:

Վեցերորդ` դիմող կողմերը դատարանում ապացուցողական նշանակություն ունեցող որեւէ իրավական փաստարկ չեն ներկայացրել ընտրություններում Րաֆֆի Կ. Ռիչարդի Նովհաննիսյանի հնարավոր հաղթանակի վերաբերյալ: Այս առնչությամբ միակ փաստարկը ՆՆ Նախագահի թեկնածու Ս. Սարգսյանի գրանցման վիճարկումն է եղել, ինչը նախապես դատական կարգով ըստ ընդդատության քննության է առնվել եւ ՆՆ վարչական դատարանի վերջնական որոշմամբ մերժվել է: Ի դեպ, ՆՆ վարչական դատարանի կողմից տվյալ գործով կիրառված օրենքների դրույթների սահմանադրականության հարցերով Բ. Նովհաննիսյանը ՆՆ Սահմանադրության 101-րդ հոդվածի 6-րդ կետի հիմքով 07.03.2013թ. անհատական դիմում է ներկայացրել ՆՆ սահմանադրական դատարան, ինչն օրենքով սահմանված կարգով գտնվում է ուսումնասիրման փուլում:

Սույն դատաքննության ընթացքում դիմողների հարցադրումները գլխավորապես վերաբերել են ընտրությունների արդյունքներն անվավեր ճանաչելուն` դիմումներին կից ներկայացված նյութերի շրջանակներում: Այդ նյութերի նկատմամբ կողմերն հնարավորություն են ունեցել սահմանադրական դատարանում արտահայտել ամբողջական դիրքորոշում: Դրանց համակցված գնահատման արդյունքում սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դրանք կարող էին օրենքով սահմանված կարգով ու ժամկետներում ընտրական տեղամասերում քվեարկության արդյունքները բողոքարկելու հիմք կամ առիթ հանդիսանալ, ինչը չի արվել: Բացառությունը, թերեւս, 17/5 ընտրական տեղամասի քվեարկության արդյունքներին առնչվող փաստարկներն են, ինչի ուսումնասիրման արդյունքում ՆՆ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ այդ արդյունքները չեն կարող համարվել հավաստի: Ուստի ՆՆ ընտրական օրենսգրքի 46-րդ հոդվածի 10-րդ մասի հիմքով այդ տեղամասում քվեարկության արդյունքները պետք է ճանաչվեն անվավեր, իսկ ՆՆ ընտրական օրենսգրքի 72-րդ հոդվածի 3-րդ մասի հիմքով այդ տեղամասում քվեարկության մասնակիցների թիվն արձանագրվի որպես տեղամասում անճշտությունների գումարային չափ: Այդ ընտրական տեղամասին առնչվող բոլոր նյութերը ՆՆ

ընտրական օրենսգրքի 46-րդ հոդվածի 10-րդ մասի հիմքով ընտրապարաձքային ընտրական հանձնաժողովի կողմից պետք է ուղարկվի ՏՏ դատախազություն:

Յոթերորդ` բացի վերոնշյալներից, ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 46-րդ հոդվածի 9-րդ մասով սահմանված է. «Ընտրության արդյունքները անվավեր ճանաչելու մասին դիմում համապատասխան ընտրական հանձնաժողով կարող է ներկայացվել ընտրության արդյունքներն ամփոփելու համար սույն օրենսգրքով սահմանված համապատասխան ժամկետի ավարտից ոչ ուշ, քան 2 օր առաջ` մինչև ժամը 18.00-ն»:

Տիշյալ նորմն ընտրության արդյունքներով վերջնական որոշում կայացնելուց առաջ այդ արդյունքների վիճարկման օրենքով նախատեսված հստակ ու բացառիկ կարևոր ընթացակարգ է:

Գործի նյութերից հեղեղում է, որ ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը սահմանված ժամկետում ՏՏ Նախագահի թեկնածուներից նման դիմում չի ստացել, ընտրության արդյունքներն օրենքով սահմանված կարգով ու ժամկետներում չեն վիճարկվել` բաց թողնելով քվեարկության արդյունքների նկատմամբ հնարավոր կասկածները փարատելու օրենքով նախատեսված եւս մեկ հնարավորություն:

Գործի քննության ընթացքում ներկայացվեցին նաեւ փաստարկներ առանձին ընտրական տեղամասերում տեղ գրած թերացումների, դրանցում տեսակաւորեն անհավանական քվեարկության արդյունքների, առանձին թեկնածուների կողմից արված փարբեր հայտարարությունների վերաբերյալ, որոնք նույնպես ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 46-րդ հոդվածի 9-րդ մասի հիմքով ու ժամկետներում չեն վիճարկվել եւ ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 2013թ. փետրվարի 25-ի թիվ 62-Ա որոշումն ընդունելիս նախապես քննարկման առարկա չեն եղել:

Ըստ գործի նյութերի եւ դատաքննության արդյունքների` այսպիսին են 2013թ. փետրվարի 18-ի ՏՏ Նախագահի ընտրություններում պասիվ ընտրական իրավունքի պաշտպանությանն առնչվող վեճի շրջանակներում բացառապես իրավական գործընթացների ընդհանուր պարկերն ու փաստացի արդյունքները: **Դրանք էլ, իրենց հերթին, պայմանավորել են ընտրությունների արդյունքներով ԿԸՏ-ի կողմից ՏՏ ընտրական օրենսգրքով սահմանված կարգով ու ժամկետներում կայացրած վերջնական որոշման իրավական բովանդակությունն ու փրամաբանությունը:**

Վերոշարադրյալ փաստերի համակցված գնահատումը վկայում է, որ ՏՏ ընտրական օրենսգրքի 91-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված կարգով ու ժամկետ-

ներում ՏՏ կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն այլ որոշում կայացնել չէր կարող:

Միաժամանակ, ՏՏ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ընտրական համակարգի հնարավոր անկարգությունների առնչությամբ կողմերի նկարագրումները դուրս են սույն գործի քննության առարկայի շրջանակներից, եւ դրանք օրենսդրական բարեփոխումների խնդիր կարող են հանդիսանալ՝ հաշվի առնելով նաեւ այդ հարցերում ՏՏ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները: **Քացի դրանից, ինչպես նշվեց սույն որոշման փաստերորդ կետում, հեղինակական առկա իրավիճակի պայմաններում երկրի բնականոն զարգացումը երաշխավորելու եւ սահմանադրականության ամրապնդման իրավաչափ ու արդյունավետ միջոց կարող է դառնալ ժողովրդավարական հիմնարար սկզբունքներից ելնելով քաղաքական լայն համաձայնության, հանդուրժողականության, քաղաքակիրթ երկխոսության արդյունքում անհրաժեշտ սահմանադրաիրավական բնույթի բարեփոխումների իրականացումը, ինչի անհրաժեշտությունը նույնպես կարելի էր դատաքննության ընթացքում:**

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից, ղեկավարվելով ՏՏ Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 3.1-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքի 63, 64 եւ 74-րդ հոդվածներով, հաշվի առնելով սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց .**

1. «Նայաստանի Նանրապետության Նախագահ ընտրվելու մասին» Նայաստանի Նանրապետության կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի 2013 թվականի փետրվարի 25-ի թիվ 62-Ա որոշումը թողնել ուժի մեջ:

2. Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՏՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

14 մարտի 2013 թվականի
ՍՂՈ-1077